

Na osnovu člana 35.stav 1.podstav 1.1 Zakona br. 03/L-209 o Centralnoj banci Republike Kosovo (Službeni list Republike Kosovo, br. 77/16 avgusta 2010), članu 4. stav 3. i članu 72. Zakona 05/L-45 o osiguranju (Službeni list Republike Kosovo, br. 38/24 decembar 2015.), Odbor Centralne banke Republike Kosovo je na sastanku održanom 31. marta 2016. godine usvojio

UREDBU O AKTUARIMA U OSIGURANJU

Član 1

Delokrug uredbe

1. Ova uredba utvrđuje uslove, kriterijume i zahteve koji su potrebni za imenovanog i odobrenog aktuara u osiguranu, radi delovanja na Kosovu, kao i druga izveštavanja koje zahteva CBK.
2. Aktivnost aktuara u osiguranju mogu da obavljaju fizička ili pravna lica (aktuari i aktuarske kompanije) odobrene od strane Centralne banke Republike Kosovo (u daljem tekstu: CBK) u skladu sa odredbama ove uredbe.
3. Aktuari definisani u članu 2. ne mogu da obavljaju svoje operacije kao aktuari u osiguranju dok ih ne imenuje osiguravač i odobri CBK.
4. Svaki aktuar u osiguranju podleže kosovskim zakonima i propisima o osiguranju i biće posebno nadgledan od strane CBK-a.

Član 2

Definicije

1. Svi izrazi korišćeni u ovoj Uredbi imaju isto značenje kao izrazi definisani u članu 3. Zakona br. 05/L-045 o osiguranju (u daljem tekstu Zakon o osiguranju), ili kako je dole definisano, u svrhu ove uredbe:
  - a) *"Aktuar u osiguranju"* označava bilo koju osobu koja je stručno obučena, koja ima odgovarajuću obuku i kvalifikovana je za aktuara ili je kao takva registrovana u instituciji ili profesionalnim institucijama priznatim od strane CBK-a. Aktuar u osiguranju može biti osnovano pravno lice sa sedištem u Republici Kosovo radi obavljanja delatnosti aktuarskog osiguranja ili fizičko lice koje obavlja delatnost aktuarskog osiguranja za osiguravače;
  - b) *"Imenovani aktuar"* podrazumeva kvalifikovanog aktuara koji je imenovan od strane osiguravača za popunjavanje izveštaja o aktuarskoj proceni tehničkih provizija i sažetak mišljenja aktuara, aktuarskih izračunavanja i radnih dokumenata;

- c) „Kvalifikovani aktuar“ podrazumeva aktuara odobrenog od strane CBK-a.
2. Za svrhe ove uredbe, ako posebnim odredbama nije drugačije određeno, pod pojmom osiguravač podrazumeva se i reosiguravač.

Član 3

Zahtevi za odobrenje aktuara

1. Za svrhe ove uredbe, procene aktuara koje su predmet ove uredbe mogu se vršiti na Kosovu samo od strane aktuara imenovanih od strane odbora direktora osiguravača i odobrenih od strane CBK-a. CBK može odobriti aktuara za obavljanje aktuarskih procena na Kosovu ako ispunjava sve kriterijume iz stava 2. ovog člana.
2. Aktuar mora biti pogodan i prikladan (fit and proper) za određeni položaj aktuara za osiguravača na osnovu sledećih kriterijuma:
- a) integritet, poštenje i posvećenost u ispunjavanju dužnosti;
    - i. kompetentnost, profesionalna sposobnost i zdrava procena u ispunjavanju dužnosti;
    - ii. nezavisnost kako ne bi imao negativan uticaj na interese osiguravača kao rezultat sukoba interesa koji može nastati tokom vršenja dužnosti.
    - iii. profesionalne kvalifikacije definisane aktuarskim naučnim naslovom ili sertifikatom izdatim od strane priznatog profesionalnog univerziteta ili institucije koji potvrđuje uspešan završetak punog ciklusa aktuarskih kvalifikacija;
  - b) poželjno je da bude član međunarodno priznatog aktuarskog društva ili organizacije;
  - c) iskustvo u oblasti aktuarskih nauka;
  - d) profesionalno znanje iz zakonodavstva, etike i najboljih praksi tržišta osiguranja na Kosovu;
  - e) pored gore navedenih odredbi, CBK će proceniti ponašanje i prethodne aktivnosti dotičnog lica u profesionalnim i finansijskim pitanjima, a posebno će proveriti da li postoje dokazi o:
    - i. osuđivanosti pravosnažnom sudskom presudom za krivično delo, na šest (6) meseci ili više zatvora;
    - ii. umešanosti ili povezanosti sa bilo kojim finansijskim gubicima prouzrokovanim nepoštenim, nepromišljenim radnjama ili nemarom, u vezi sa učinkom finansijskih usluga i upravljanjem drugih trgovinskih kompanija;
    - iii. angažovanosti u komercijalnoj poslovnoj praksi, uključujući utaju poreza, za koju CBK smatra da je varljiva, neprikladna ili preteća praksa, ili koja na bilo koji način odražava nedostatak vrednosti osobe u učinku finansijskih usluga i drugim poslovnim operacijama.
    - iv. O registrovanosti u Kosovskoj agenciji za registraciju preduzeća (ako aktuar nije zaposlen kod osiguravača).
    - v. nepostojanju poreskih obaveza neisplaćenih na vreme.
3. Odbor direktora svakog osiguravača mora imenovati aktuara odobrenog od strane CBK-a. Ovog aktuara imenovaće Upravni odbor osiguravača. Osiguravač mora pismeno obavestiti CBK o ovom imenovanju u roku od 15 dana.

4. CBK može uspostaviti druga pravila u vezi sa zahtevima za stručnu obuku i procenu tehničkog znanja, koja su potrebna za obavljanje poslova odobrenog aktuaru i koja su u skladu sa zahtevima međunarodno priznatih udruženja ili organizacija.
5. Period važenja odobrenja CBK-a je tri (3) godine, sa pravom na obnavljanje, nakon podnošenja dokaza za kontinuirano stručno usavršavanje, koje ne sme biti manje od 30 sati u roku od tri godine.
6. Aktuari koji žele da ih CBK odobri ili ponovo odobri za sprovođenje aktuarskih procena na Kosovu moraju da podnesu zahtev zajedno sa dokazom o uplati potrebne naknade, utvrđene od strane CBK-a, i da podnesu dokaze da ispunjavaju sve zahteve iz stava 2. i 5. ovog člana.
7. Odluka CBK-a da odobri ili odbije odobrenje biće opravdana i biće pismeno saopštena aktuaru ili osiguravaču koji je aplicirao u ime aktuaru, u roku od jednog (1) meseca od datuma kompletiranja zahteva i dokumentacije za odobrenje kao ovlašćeni aktuar.

Član 4

Registar odobrenih aktuaru u osiguranju

CBK će održavati javni registar na svojoj veb stranici sa svim aktuarima odobrenim na Kosovu.

Član 5

Povlačenje odobrenja aktuaru

1. CBK će povući odobrenje ovlašćenog aktuaru u sledećim slučajevima:
  - a) CBK je utvrdio da je odobrenje dobijeno na osnovu namerno lažnih beleški;
  - b) odobreni aktuar čini ozbiljna kršenja zakona, propisa, drugih regulatornih instrumenata, pravila aktuarske profesije i etičkog kodeksa;
2. CBK će informisati osiguravača za koga odobreni aktuar obavlja aktuarske usluge, o povlačenju odobrenja za tog aktuaru.
3. Nadzor odobrenih aktuaru vrši se od strane CBK-a. Odredbe članova ove uredbe, koje se odnose na nadzor osiguravača, važiće na odgovarajući način i za nadzor odobrenih aktuaru.
4. CBK može suspendovati odobrenje aktuaru na period od 1 do 3 godine ako izvrše bilo kakvo kršenje ove uredbe, za koju CBK smatra da ima materijalni efekat.
5. CBK može odobriti dodatna pravila u vezi sa imenovanjem, razrešenjem i drugim pitanjima koja se odnose na odobrene aktuaru.

Član 6 **Zamena aktuara**

Kada osiguravač ili reosiguravač namerava da promeni svog aktuara, mora da dobije prethodno pismeno odobrenje od strane CBK-a.

Član 7 **Osiguranje profesionalne odgovornosti**

Aktuarske kompanije tokom vremena obavljanja delatnosti moraju imati važeće osiguranje od profesionalne odgovornosti kako bi osigurale svoje obaveze prema osiguranicima u slučaju kršenja odredbi njihovog sporazuma o usluzi, do određenog iznosa, koji u bilo kom posebnom osiguranom slučaju ne može biti manji od 500.000 evra, ili u svim osiguranim slučajevima u toku godine ne može biti manji od 1.000.000 evra ili bilo koji drugi iznos, koji se od strane CBK-a smatra razumnim.

Član 8 **Dodatno izveštavanje**

1. Aktuarske kompanije izveštavaće CBK o sledećim činjenicama i okolnostima:
  - a) registrovanje bilo kakve promene u njihovim beleškama koje su registrovane u Poslovni registar;
  - b) spisak svih promena u aktuarskim akcionarima ili holding kompanijama;
  - c) svako imenovanje ili razrešenje članova odbora direktora;
  - d) određeno vreme početka rada, ponovnog uspostavljanja, zatvaranja ili privremenog prestanka aktuarske aktivnosti ili bilo koje druge promene u vrstama aktivnosti koje aktuar obavlja;
  - e) dodatne informacije ili promene informacija o licima ili povezanim licima ili strankama i promene ovih informacija;
  - f) finansijski izveštaji, uključujući izveštaje o prihodima, bilansu stanja i novčanom toku ako je potrebno;
  - g) bilo koje dodatne informacije koje CBK smatra relevantnim.

Član 9 **Izjava o rezimeu mišljenja aktuara i izveštaj aktuara**

1. Godišnji rezime aktuarskog izveštaja, zajedno sa aktuarskim mišljenjem kao što je navedeno u članu 10, 11. i 13. ispod, dostavlja se Odboru direktora osiguravača, a osiguravač ga dostavlja CBK-u.
2. Upravni odbor osiguravača preduzima mere za regulisanje delatnosti u skladu sa izveštajem imenovanog aktuara kao što je navedeno u članu 10. i članu 11. ove uredbe. Ako odbor direktora osiguravača ne bude uspeo da preduzme potrebne mere u skladu sa izveštajem aktuara, imenovani aktuar će odmah obavestiti CBK.
3. CBK može postaviti dodatne zahteve u vezi sa ispunjavanjem kriterijuma utvrđenih u ovom članu. Pored podnošenja tromesečnog i godišnjeg izveštaja o proceni tehničkih provizija, osiguravači će biti dužni da na godišnjem nivou dostavljaju CBK-u i mišljenje aktuara o proceni i adekvatnosti tehničkih provizija za osiguravače.

4. Rezime aktuarskog mišljenja koji je podneo osiguravač CBK-u biće javna informacija i CBK ima ovlašćenje da objavi dokument koji se može pročitati na njenoj zvaničnoj veb stranici.
5. Aktuarski dokumenti rada koji su dati kao podrška izjavi aktuarskog mišljenja i sve druge informacije koje osiguravač daje CBK-u u vezi sa izjavom aktuarskog mišljenja izdatim u skladu sa ovim članom su poverljivi; međutim, ništa u ovom članu ne ograničava ovlašćenja CBK-a da podnosi dokumente bilo kojoj profesionalnoj organizaciji koja je nadležna za disciplinske mere za aktuare i koju CBK priznaje, sve dok je materijal potreban u svrhu profesionalnog disciplinskog postupka i kada je profesionalna organizacija osnovala zadovoljavajuće procedure za CBK u održavanju poverljivosti dokumenata.

Član 10

Neživotno osiguranje - detaljan sadržaj izjave aktuarskog izveštaja

1. Izjava aktuarskog izveštaja o obavezama neživotnog osiguranja mora da sadrži najmanje sledeće informacije:
  - a) njihovu procenu da li osiguravač vodi odgovarajuću evidenciju za izračunavanje tehničkih provizija;
  - b) tabele koje sadrže beleške o tehničkim provizijama, podeljene prema klasama osiguranja i vrstama tehničkih provizija predviđenih važećim zakonodavstvom o osiguranju;
  - c) opšta načela i metode korišćene za procenu svake klase osiguranja i svake kategorije ugovora o osiguranju, uključujući posebne reference na njih kako sledi:
    - i. osnova za utvrđivanje provizija za nezarađene premije;
    - ii. osnova za utvrđivanje provizija za neistekli rizik;
    - iii. osnova za utvrđivanje provizija za neizmirene štete i nastale ali neprijavljene štete (IBNR);
    - iv. osnova za utvrđivanje ostalih tehničkih provizija;
  - d) ako je došlo do bilo kakve značajne promene u aktuarskim procenama i / ili metodama u odnosu na one koje su ranije korišćene, onda bi trebalo opisati ovu promenu;
  - e) rezultati testa adekvatnosti obaveza (LAT) prema klasama osiguranja;
  - f) rezultati o toku razvoja šteta (Calm Development Run-Off) za jednu (1) godinu i za dve (2) godine, prema klasama osiguranja.
2. Pre nego što se komentariše deo reosiguravača u tehničkim provizijama, aktuar treba da dobije informacije od menadžmenta o bilo kom problemu sa naplatom i da pregleda ocene koje reosiguravaču daje bilo koja institucija poznata po proceni.
3. Za ugovore o osiguranju koji se ustupaju reosiguravaču prema klasama osiguranja: a) agregat premija koje je osiguravač platio po ugovoru o reosiguranju u izračunatoj godini na koju se odnosi aktuarski izveštaj, ako je potrebno, i ukupni iznos deponovan na datum procene prema bilo kom sporazumu o otplati depozita;

- b) deo reosiguranja u tehničkim provizijama koji se odnosi na premije i štete prema svakoj klasi osiguranja.
4. Za svaki slučaj sporazuma o reosiguranju gde je osiguravač ustupilac i prema kojem reosiguranje stupa na snagu na datum procene, za svaku klasu poslovanja:
- a) imena reosiguravača sa kojima je osiguravač postigao ugovore o reosiguranju;
  - b) da li su osiguravač i reosiguravač povezani i ako jesu kako su povezani;
  - c) pokazatelj prirode i obima pokrivača predviđenog sporazumom o reosiguranju;
  - d) premije koje osiguravač plaća po sporazumu o reosiguranju u obračunskom periodu na koji se odnosi izveštaj o proceni;
  - e) iznos deponovan na datum procene u odnosu na sporazum o reosiguranju prema bilo kom sporazumu o otplati depozita;
  - f) deo reosiguranja u tehničkim provizijama koji se odnosi na premije i štete po svakoj klasi osiguranja.
5. Procena da li su uložena sredstva osiguravača koja pokrivaju tehničke provizije u skladu sa važećim zakonodavstvom o osiguranju na snazi. Detaljno navesti spisak tih uložениh sredstava.
6. Procena da li su minimalni kapital i margina solventnosti osiguravača u skladu sa važećim zakonodavstvom o osiguranju. Navesti izračunate rezultate margine solventnosti i sredstava koja pokrivaju zahtevani kapital.

Član 11

Životno osiguranje - detaljan sadržaj izjave aktuarskog izveštaja

1. Izjava aktuarskog izveštaja o obavezama životnog osiguranja čiji su deo matematičke provizije, treba da sadrži najmanje sledeće informacije:
- a) njihovu procenu da li osiguravač vodi odgovarajuće beleške za izračunavanje tehničkih provizija;
  - b) potpun opis svih prava i obaveza svake kategorije ugovora o osiguranju koje je osiguravač zaključio, uključujući premijsku stopu, garancije i opcije ili bilo koju obavezu preostalu iz prethodnih ugovora.
  - c) opšti principi i usvojene metode procene, prateći:
    - i. da li su nastale negativne provizije i da li su preduzeti svi potrebni koraci kako bi se osiguralo da se vrate na nulu;
    - ii. da li su predviđene provizije za bonuse, ako jesu, u kojoj meri;
    - iii. osnovu provizija izvršenih za bilo kakve neusklađenosti između prirode izraza održavanih sredstava i procenjene obaveze;
    - iv. tu gde se metoda neto premije koristi za izračunavanje matematičkih provizija, da li i u kojoj meri je predmetna metoda modifikovana;
    - v. osnovu odvojenih provizija za sve garancije i opcije utvrđene u uslovima polise.
  - d) kamatne stope, tabele mortaliteta koje se koriste u izračunavanju premija i u proceni provizija koje proizilaze iz različitih kategorija ugovora o životnom osiguranju.

- e) za sve ugovore o životnom osiguranju, osim za ugovore u kojima rizik od ulaganja snosi osiguranik:
    - i. udeo bruto premije namenjene troškovima i dobiti za svaku kategoriju ugovora o osiguranju;
    - ii. metode kojima se provizija određuje za troškove nakon prestanka premija ili gde nema budućih premija za plaćanje;
  - f) u odnosu na sve vrste ugovora kod kojih rizik ulaganja snosi osiguranik:
    - i. sve pretpostavke napravljene tokom procene takvih obaveza osiguranja;
    - ii. gde nisu dodeljene izričite provizije za pokrivanje budućih operativnih troškova osiguravača, detalji na osnovu kojih je korišćen u testiranju adekvatnosti provizija;
  - g) u vezi sa ugovorima o osiguranju koji osiguravajućem daju pravo na udeo u dobiti:
    - i. računu prihoda za sredstva koja pokrivaju matematičke provizije, gde pravo na podelu dobiti zavisi od učinka sredstava koja pokrivaju matematičke provizije.
    - ii. glavnica i metoda primenjena u podeli dobiti, povećanju i smanjenju vrednosti sredstava dovedenih na račun; troškovi i bilo koji porez na sredstva koja pokrivaju matematičke provizije.
  - h) ako postoji bilo kakva referenca za principe na kojima se vrši raspodela dobiti između osiguranika i akcionara ili opis ovih principa.
  - i) detalji o bonusima dodeljenim za svaku kategoriju ugovora, opisujući osnovu izračunavanja i okolnosti i oblik u kojem se ti bonusi isplaćuju.
  - j) prikazivanje rezultata testa adekvatnosti obaveza (LAT) prema vrstama ugovora;
2. Odvojene kalkulacije tehničkih provizija za dodatno osiguranje životnih osiguravača, što posebno znači osiguranje od lične štete, uključujući nesposobnost za rad, osiguranje od smrti prouzrokovane od nezgode i osiguranje od invalidnosti prouzrokovane udesom, kao i osiguranje od invalidnosti prouzrokovane nesrećom ili bolešću, gde su ove vrste različitih osiguranja kao dodatak životnog osiguranja.
3. Za ugovore o osiguranju koji su dodeljeni reosiguravaču prema klasama osiguranja:
- a) ukupno (agregat) plaćena premija koje je osiguravač platio po ugovoru o reosiguranju u godini izračunatoj u kojoj je povezan aktuarski izveštaj, ako je odgovarajuće i ukupan iznos deponovan na datum procene u skladu sa bilo kojim ugovorom o bankarskom depozitu;
  - b) deo reosiguranja tehničkih provizija koji se odnosi na premije i štete prema svakoj klasi osiguranja.
4. Za svaki sporazum o reosiguranju, gde je osiguravač ustupilac i prema kojem je reosiguranje na snazi na dan procene, za svaku klasu osiguranja:
- a) imena reosiguravača sa kojima je osiguravač postigao sporazume o reosiguranju;
  - b) da li su osiguravač i reosiguravač povezani na bilo koji način i ako jesu kako su povezani;
  - c) naznaka prirode i obima pokrića predviđenog sporazumom o reosiguranju;
  - d) premije koje osiguravač plaća po sporazumu o reosiguranju u period izračunavanja na koji se referiše izveštaj o proceni;

- e) vrednost deponovana na datum procene u odnosu na ugovor o reosiguranju prema bilo kom sporazumu o otplati depozita;
  - f) udeo reosiguranja u tehničkim provizijama koji se odnosi na premije i štete po svakoj klasi osiguranja.
5. Procenite da su uložena sredstva osiguravača koja pokrivaju tehničke provizije u skladu sa propisima na snazi za ulaganje sredstava za pokrivanje tehničkih i matematičkih provizija, kao i detaljno navedite listu ovih uložениh sredstava koja pokrivaju tehničke provizije.
6. Procenite da li su minimalni kapital i margina solventnosti osiguravača u skladu sa važećim propisima o minimalnom kapitalu i solventnosti. Rangiranje izračunatih rezultata za marginu solventnosti i sredstva koja pokrivaju potreban kapital.

Član 12

Ostala pitanja vezana za rezime mišljenja aktuaru i izjavu aktuarskog izveštaja

1. Aktuarsko mišljenje treba da uključuje osiguranje da osiguravač zadrži aktuarski izveštaj i aktuarske radne dokumente koji podržavaju aktuarsko mišljenje i da budu na raspolaganju za ispitivanje od strane CIK-a do sedam (7) godina od datuma izdavanja izveštaja. Izveštaj mora biti poverljiv i ne sme biti otkriven javnosti.
2. Aktuarski izveštaj treba da bude u skladu sa dokumentacijom i zahtevima za otkrivanjem u skladu sa prihvaćenim aktuarskim standardima i principima. Aktuarski izveštaj treba da sadrži opisne i tehničke komponente. Opisna komponenta treba da pruži dovoljno detalja da menadžmentu osiguravajućeg društva, upravnom odboru, regulatoru ili drugim organima jasno objasni nalaze, preporuke i zaključke i njihovu relevantnost. Tehnička komponenta mora pružiti dovoljnu dokumentaciju i otkrivanje bilo kom drugom aktuaru koji radi na istom polju da bi ocenio obavljeni posao. Ova tehnička komponenta treba da prikaže analizu od osnovnih podataka, npr. Trouglove gubitaka, do završetka.
3. Izveštaj takođe treba da sadrži:
  - a) opis odnosa aktuaru sa osiguravačem, sa jasnim prikazom uloge aktuaru u savetovanju odbora direktora i/ili uprave u vezi sa prenetim provizijama. Izveštaj treba da identifikuje kako i kada imenovani aktuar dostavlja analizu Odboru direktora i, prema potrebi, službenicima osiguranja odgovornim za utvrđivanje prenetih provizija.
  - b) izjava da je aktuar usaglasio podatke sa trenutnim godišnjim izveštajem osiguravača. U drugom smislu, njihovo ispitivanje je uključivalo takve preglede aktuarskih procena i metoda koje se koriste i takve testove izračunavanja koje smatraju potrebnim.
  - c) izjava aktuaru ako je prikladno, "u izradi mog mišljenja o štetama i provizijama šteta, oslanjajući se na podatke pripremljene od strane _____ (ime, pripadnost i odnos sa osiguravačem). Procenio/la sam te podatke u smislu obrazloženosti i doslednosti "".
  - d) ako je aktuar koristio rad drugog aktuaru, on mora identifikovati drugog aktuaru po imenu, kao i njegove veze sa osiguravačem.

4. Osiguravač od kojeg se zahteva da dostavi aktuarsko mišljenje treba da zahteva od svog imenovanog aktuara da u roku od pet (5) radnih dana pismeno obavesti Odbor direktora ili odbor za reviziju nakon bilo kog utvrđenja imenovanog aktuara da je mišljenje dostavljeno CBK-u bilo sa greškama kao rezultat oslanjanja na podatke i druge informacije (osim procena) koje su na datum bilansa bili činjenično netačni podaci. Mišljenje će se smatrati sa greškama ako mišljenje nije izdato ili bi bilo materijalno drugačije da su korišćeni podaci ili druge tačne informacije. Mišljenje se neće smatrati da je sa greškama ako bi materijalno bilo drugačije ili ne bi bilo objavljeno samo zato što podaci ili informacije u vezi sa dešavanjima nakon datuma bilansa stanja ili zbog toga što se trenutni rezultati razlikuju od onih koji su projektovani.
5. Zahtevaće se obaveštenje o bilo kojoj takvoj odluci donetoj između izdavanja mišljenja i datuma bilansa stanja da će biti izdato drugo mišljenje. Obaveštenje mora sadržati rezime takvih nalaza i izmenjeno mišljenje.
6. Osiguravač koji je obavešten u skladu sa prethodnim stavovima dostaviće kopiju rezimea i izmenjenog mišljenja CBK-u u roku od pet (5) radnih dana od prijema i obezbediće nominovanom aktuaru koji obavlja obaveštenje kopiju rezimea i izmenjenog mišljenja, koji će se predati CIK-u. Ako imenovani aktuar ne dobije takvu kopiju u roku od pet (5) radnih dana kako je gore navedeno, imenovani aktuar će u roku od pet (5) radnih dana obavestiti CBK da prethodno dostavljeno mišljenje ne treba uzimati kao osnovu ili bilo koje takvo slično obaveštenje.
7. Ako imenovani aktuar sazna da su podaci ili druge informacije koje su korišćene bile činjenično netačne, ali ne mogu odmah utvrditi koje, ako je potrebno, promene se trebaju izvršiti u aktuarskom mišljenju, tada bi aktuar i osiguravač trebali pokrenuti postupak, što je pre moguće u praktičnom aspektu, neophodan da bi aktuar doneo odluku raspravljaju iznad. Ako osiguravač ne pruži potrebna poboljšanja podataka i drugu podršku (uključujući finansijsku) u roku od deset (10) radnih dana, aktuar treba da nastavi sa prethodno pomenutim obaveštenjem.
8. Imenovani aktuari neće na bilo koji način odgovarati ni za jedno lice za bilo koju izjavu datu u vezi sa prethodnim stavovima ako je takva izjava data u dobroj nameri kao pokušaj da se poštuju gore navedeni stavovi.

Član 13

Detaljan sadržaj sažetka aktuarskog mišljenja

1. Osiguravači moraju da podnesu dokument pod nazivom Rezime aktuarskog mišljenja (RAM), ovaj dokument će biti dostavljen CBK-u do 15. marta svake kalendarske godine ili bilo kog kasnijeg datuma navedenog drugačije od CBK-a.
2. RAM mora biti u skladu sa odgovarajućom aktuarskom praksom i standardima.
3. Izuzeci od podnošenja RAM-a su isti kao i za podnošenje Izjave o aktuarskom izveštaju.

4. RAM mora biti potpisan i datum naveden od strane imenovanog aktuar koji je potpisao izjavu aktuarskog izveštaja. Paragraf MIŠLJENJA treba da sadrži rečenicu koja barem pokriva tačke navedene na ilustraciji ispod:
- a) osiguravač vodi odgovarajuću evidenciju radi procene obaveza iz osiguranja;
  - b) iznos tehničkih provizija koje dodeljuje osiguravač predstavlja odgovarajuću proviziju za obaveze osiguravača koje proističu iz ili se odnose na ugovore o osiguranju;
  - c) tehničke provizije se ulažu u skladu sa važećim propisima za ulaganje sredstava radi pokriva tehničkih provizija.
  - d) margina solventnosti dostupna osiguravaču je ispunila potrebnu marginu solventnosti kako je definisano važećim propisima o solventnosti.
5. Izjava aktuarskog mišljenja mora se dati u skladu sa jednim od podstava 1.1 do 1.4 ovog stava. Aktuar mora tačno da utvrdi kojoj kategoriji pripada:
- a) *Utvrđivanje razumnih provizija.* Kada je iznos tehničkih provizija u aktuarskim granicama za razumnu procenu provizija, tada aktuar treba da izda izjavu o aktuarskom mišljenju da je iznos tehničkih rezervi razumna provizija za obaveze u vezi sa određenim provizijama.
  - b) *Utvrđivanje nedostatka ili nedovoljnosti provizija.* Kada je iznos tehničkih provizija manji od minimalnog iznosa koji aktuar smatra razumnim, tada bi aktuar trebalo da izda izjavu aktuarskog mišljenja da iznos tehničkih provizija ne izgleda da je razumna provizija za obaveze u vezi sa specifičnim provizijama.
  - c) *Utvrđivanje viška ili prekomernih provizija.* Kada je iznos tehničkih provizija veći od maksimalnog iznosa koji aktuar smatra razumnim, aktuar će izdati izjavu aktuarskog mišljenja da se iznos tehničkih provizija ne čini razumnom provizijom za povezane obaveze sa specifičnim provizijama.
  - d) *Kvalifikovano mišljenje.* Kada su, po mišljenju aktuar, provizije za bilo koju određenu stavku ili stavke dovedene u pitanje jer se ne mogu razumno proceniti ili kada aktuar nije u mogućnosti da da mišljenje o tim stavkama, aktuar će izdati kvalifikovanu izjavu mišljenja. Takvo kvalifikovano mišljenje mora naznačiti da li je iznos tehničkih provizija razumna provizija za obaveze koje se odnose na specifične provizije, osim za stavku ili stavke na koje se kvalifikacija odnosi. Od aktuar se ne zahteva davanje kvalifikovanog mišljenja ako opravdano smatra da stavka ili stavke nisu materijalni.
  - e) *Bez mišljenja.* Sposobnost aktuar da daje mišljenje zavisi od podataka, analiza, procena i srodnih informacija koje bi bile dovoljne da potkrepe zaključak. Ako aktuar ne može da donese zaključak zbog nedostataka ili ograničenja u podacima, analizi, proceni ili povezanim informacijama, tada aktuar može dati izjavu bez mišljenja. Izjava bez mišljenja mora da sadrži opis razloga zbog kojih mišljenje nije dato.

6. Nijedan od imenovanih aktuara neće na bilo koji način biti odgovoran bilo kom licu za bilo koju izjavu datu u vezi sa prethodnim stavovima ako je takva izjava data u dobroj nameri kao pokušaj da se ispune gore navedeni stavovi.

7. Model izjave rezimea aktuarskog mišljenja koji se treba proslediti.

„Ispitao sam procene i aktuarske metode korišćene u određivanju tehničkih provizija koje je osiguravač dodelio 31. decembra 20__ godine, i pregledao sam informacije koje su mi pružene do dana XXX. Aktuarska procena je izvršena u skladu sa relevantnim važećim zakonima, pravilima i propisima o osiguranju.

Moj zadatak je da proverim adekvatno vođenje registra kod osiguravača u svrhu procene obaveza iz osiguranja. Za odgovarajuće tehničke provizije odgovoran je odbor direktora osiguravača; imenovani aktuar mora da izrazi mišljenje o adekvatnosti tehničkih provizija koje se odnose na obaveze osiguravača koje proizilaze ili se odnose na ugovore o osiguranju i da proveriti usklađenost sa važećim propisima.

Moja je dužnost da potvrdim da su gore navedene tehničke provizije, zasnivajući se na razumne aktuarske procene i uzimajući u obzir ostala finansijska sredstva osiguravača, koja su na raspolaganju u tu svrhu, dovoljne da osiguravaču omoguće da ispuni svoje obaveze prema ovim ugovorima. Takođe mi je dužnost da odredim minimalni iznos kapitala osiguravača i iznos potrebne margine solventnosti. Kao i da proverim da li su uložena sredstva osiguravača koja pokrivaju tehničke provizije u skladu sa važećim zakonodavstvom na snazi o osiguranju.

Uveren sam da izvršeni aktuarski pregledi pružaju dovoljnu osnovu za moje sledeće mišljenje. Po mom mišljenju, iznos provizija za nezarađenu premiju u finansijskoj godini 20kk, kao i iznos provizija za štete od 31. decembra 20kk su dovoljni da osiguravaču omoguće da ispuni obaveze u vezi sa ovim ugovorima o osiguranju “.

Potpis aktuara
Štampano ime aktuara
Ime poslodavca
Adresa aktuara
Broj telefona aktuara
E-pošta aktuara
Datum kada je dato mišljenje

Član 14

Ograničenja aktivnosti odobrenih aktuara

1. Odobrenim aktuarima nije dozvoljeno da obavljaju aktuarske aktivnosti za osiguravače ako:
  - a) imaju direktne ili indirektne akcije u kapitalu osiguravača;
  - b) su član ili rođak odbora direktora, višeg rukovodstva, kao i član odbora za reviziju ili funkcije interne revizije osiguravača.

- c) posluju u bilo kom drugom svojstvu osiguravača koje CBK nije odobrio.
2. Osiguravači će obavestiti CBK o imenovanju ili razrešenju imenovanog aktuara u roku od 8 kalendarskih dana od datuma imenovanja ili razrešenja. Kada osiguravač namerava da promeni aktuarsku kompaniju, osiguravač mora da pribavi prethodno pismeno odobrenje od CBK-a. CBK takođe zahteva pismeno obaveštenje od strane imenovanog aktuara koji se zamenjuje da njegova zamena nije izvršena zbog neslaganja sa rukovodstvom osiguravača u vezi sa zahtevima otkrivanja ili izveštavanja.
  3. Ukoliko osiguravači ne dostave izveštaj aktuarske podrške ili radne dokumente na zahtev CBK-a ili ako CBK utvrdi da su aktuarski prateći izveštaji ili radni dokumenti koje je osiguravač podneo nepotpuni ili neprihvatljivi za CBK, tada CBK može angažovati drugog aktuara odobrenog na trošak osiguravača da pregleda izjavu aktuarskog mišljenja i osnovu za tu izjavu i pripremi prateći aktuarski izveštaj ili radne dokumente.
  4. Ukoliko osiguravač ne uspe da imenuje svog aktuara u roku od dva meseca od dobijanja odobrenja CBK-a za isto, ili ako imenuje aktuara kojeg CBK nije odobrio prema odredbama ove uredbe, CBK će imenovati odobrene kvalifikovane aktuare i troškove imenovanja snosiće osiguravač.
  5. Ukoliko bilo koji odobreni aktuar prestane da radi sa osiguravačem, on mora da obavesti CBK u roku od deset (10) radnih dana od datuma raskida.
  6. Ukoliko odobreni aktuar prestane sa radom kod osiguravača, tada će osiguravač imenovati odobrenog aktuara u roku od trideset (30) dana od dana prestanka rada prethodnog aktuara i obavestiće CBK o ovom novom imenovanju.

Član 15

Kršenja od strane aktuara

1. CBK može aktuaru izreći novčane kazne i druge administrativne mere predviđene Zakonom o Centralnoj banci Republike Kosovo i Zakonom o osiguranju, za sledeća kršenja:
  - a) ne primenjuje odredbe u pogledu uslova ugovora sa osiguravačem.
  - b) ne postupa u skladu sa ovom uredbom i Zakonom o osiguranju u vezi sa popunjavanjem i podnošenjem aktuarskog izveštaja i mišljenja aktuara.
  - c) ako krše bilo koju odredbu ove uredbe.

Član 16

Aneksi

Sastavni deo ove uredbe je takođe Aneks 1 sa priloženim tabelama.

Član 17
Stupanje u snagu

Ova uredba stupa na snagu 1. aprila 2016. godine.

Predsednik Odbora Centralne banke Republike Kosovo

Prof. Dr. Bedri Peci

ANEKS I

Obrazac za izveštavanje o tehničkim provizijama (neživotni)

Tabela A1. Struktura rezervisanja, nezarađene premije za period:

Kod	Klase osiguranja	Napisana premija	Provizije za nezarađenu premiju (i provizije za neistekli rizik)	Deo reosiguranja	Provizije za neto nezarađene premije reosiguranja (4-5)
1	2	3	4	5	6
1	Nesreće				-
2	Zdravlje				-
3	Vozila				-
4	Šinska vozila				-
5	Avion				-
6	Brod				
7	Roba u transportu				-
8	Požar i katastrofe				-
9	Ostale imovinske štete				-
10	Auto-odgovornost				-
	TPL				-
	TPL +				-
	Granično				-
	Fond kompenzacije				-
11	Odgovornost sa letelica				-
12	Odgovornost sa brodova				-
13	Opšta odgovornost				-
14	Kredit				-
15	Garancije				-
16	Razni finansijski gubici				-
17	Pravni troškovi				-
18	Pomoć				-
	UKUPNO	-	-	-	-

Ovlašćeni aktuar
kompanije

(Ime i prezime, pečat
kompanija)

Mesto i datum

Tabela A2. Struktura provizija za potraživanja za period:

Kod	Klase osiguranja	Tehničke provizije za prijavljenu štetu	IBNR	Troškovi sanacije štete	Reosigurava jući deo - RBNS	Reosigurava jući deo - IBNR	Tehničke provizije za štete, neto reosiguranja (3 + 4 + 5-6-7)
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Nesreće						
2	Zdravlje						
3	Vozila						
4	Šinska vozila						
5	Avion						
6	Brod						
7	Roba u transportu						
8	Požar i katastrofe						
9	Ostale imovinske štete						
10	Auto odgovornost						
	TPL						
	TPL +						
	Granična						
	Fond kompenzacije						
11	Odgovornost sa letelica						
12	Odgovornost sa brodova						
13	Opšta odgovornost						
14	Kredit						
15	Garancije						
16	Razni finansijski gubici						
17	Pravni troškovi						
18	Pomoć						
	UKUPNO						

Ovlašćeni aktuar preduzeća

(Ime i prezime, pečat
kompanija)

Mesto i datum

Obrazac za izveštavanje o tehničkim provizijama (life)

Tabela A3. Struktura rezervisanja, nezarađene premije za period:

Kod	Klase osiguranja	Napisana premija	Provizije za nezarađenu premija (i provizije za neistekli rizik)	Deo reosiguranja	Provizije za nezarađene neto premije reosiguranja (4-5)
1	2	3	4	5	6
1	BE				-
2	Brak				-
3	Grupa				-
4	Renta				-
5	Ekstra				-
	UKUPNO	-	-	-	-

Tabela A4. Struktura provizija za štete za period:

Kod	Klase osiguranja	Tehničke provizije za prijavljenu štetu	IBNR	Troškovi sanacije štete	Reosiguravajući deo - RBNS	Reosiguravajući deo - IBNR	Tehničke provizije za štete, neto reosiguranje (3 + 4 + 5-6-
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Život						-
2	Brak						-
3	Život grupa						-
4	Anuiteti						-
5	Život dodatak						-
	UKUPNO	-	-	-	-		-

_____
Ovlašćeni aktuar kompanije

(Ime i prezime, pečat

_____
kompanija)

Mesto i datum

Tabela B1. Vrednost razvoja gubitaka (evra)

Godina nesreće	Nastala šteta (plaćena i neplaćena), bruto vrednosti											
	Godine razvoja											
	-	1	2	3	4	5	6	7	8	>	UKUPNO	
<												-
N-8												-
N-7												-
N-6												-
N-5												-
N-4												-
N-3												-
N-2												-
N-1												-
Tekuće godine N.												-

Tabela B2. Broj razvijenih gubitaka.

Godina nesreće	Nastala šteta (plaćena i neplaćena), broj štete											
	Godine razvoja											
	-	1	2	3	4	5	6	7	8	>	UKUPNO	
<												-
N-8												-
N-7												-
N-6												-
N-5												-
N-4												-
N-3												-
N-2												-
N-1												-
Tekuće godine N.												-

Godina nesreće	Isplaćene štete, broj zahteva											
	Godine razvoja											
	-	1	2	3	4	5	6	7	8	>	UKUPNO	
<												-
N-8												-
N-7												-
N-6												-
N-5												-
N-4												-
N-3												-
N-2												-
N-1												-
Tekuće godine N.												-

Trouglovi su napravljeni posebno za različite klase osiguranja. Oni su obavezni za TPL klasu osiguranja i klase čiji premijski prihod premašuje 10% ukupnog godišnjeg prihoda od premije.